

رونده توزیع فراوانی اختلالات روانی و مشکلات روانی-اجتماعی مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی کل کشور در سال های ۸۱ الی ۸۸

احمد رضا باغستانی^{۱*}، فرید زایری^۲، یاسمن امینی^۳، عباس نصرالله^۴

- (۱) گروه آمار زیستی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران
- (۲) مرکز تحقیقات پرتوومیکس، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران
- (۳) گروه بیهوشی، بیمارستان لقمان، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران
- (۴) گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایلام

تاریخ دریافت: ۹۱/۱۱/۹ تاریخ پذیرش: ۹۱/۸/۵

چکیده

مقدمه: یکی از راهبردهای اساسی ارتقاء سلامت روان و پیشگیری از آسیب‌ها و اختلالات روانی-اجتماعی ارائه خدمات اجتماعی متناسب با نیازهای جامعه است. از آن جا که خانواده‌ها با طیف گسترده‌ای از مشکلات اقتصادی، روانی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی دست به گریبان هستند، ارائه خدمات مشاوره و روان‌شناختی در این زمینه‌ها می‌تواند بسیار پر اهمیت باشد. پژوهش حاضر با هدف شناخت روند زمانی ویژگی‌های جمعیت شناختی و بررسی وضعیت اختلالات روانی و مشکلات روانی-اجتماعی مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸ انجام شد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نوع مطالعات مقطعی-تحلیلی است. داده‌های پژوهش مبنی بر اطلاعات موجود در پرونده‌های کل مراجعین به مراکز خدمات مشاوره ای سازمان بهزیستی کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸ بود که قبلاً از طریق مصاحبه و تکمیل پرسش نامه مشخصات روان‌شناختی جمع آوری شده بود. در کل تعداد ۲۱۳۷۵ نمونه با روش نمونه‌گیری منظم انتخاب شدند.

یافته‌های پژوهش: یافته‌های پژوهش نشان داد که مخاطبین اصلی خدمات مشاوره در تمامی سال‌های ۸۱ تا ۸۸ عمدتاً از جامعه زنان، افراد متاهل و گروه سنی ۳۰-۳۲ سال تشکیل می‌شود. در بین اختلالات روانی، اختلالات خلقی و اضطرابی و اختلالات ویژه کودکان بیش تر از سایر اختلالات بود. از میان مشکلات روانی-اجتماعی، مشکلات بین فردی بالاترین سهم مراجعین به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی را به خود اختصاص داد.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به این که بیشترین نرخ شیوع در مراجعات مراکز مشاوره سازمان بهزیستی به اختلالات خلقی و اضطرابی و مشکلات بین فردی اختصاص دارد، خدمات تخصصی مراکز مشاوره سازمان بهزیستی باید در راستای اولویت دهی به شناسایی و درمان این اختلالات سازمان دهی شود.

واژه‌های کلیدی: مشکلات روانی-اجتماعی، روند زمانی، مراکز مشاوره سازمان بهزیستی

* نویسنده مسئول: گروه آمار زیستی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تهران

Email: baghestani.ar@gmail.com

مقدمه

فرایندهای ارزشیابی نظام مند استوار است و سازمان‌ها

باید تشکیلاتی را برای نیازمندی و ترسیم وضع موجود و ارزیابی کارایی خدمات ارائه شده تخصیص دهد،⁽⁵⁾ در واقع موقعیت هر سازمان بهداشت روانی علاوه بر حفظ و تداوم ارائه خدمات موثر و این، به قابلیت آن در پاسخ دهی به نیازهای مخاطبین وابسته است.⁽⁶⁾ مطالعه حاضر با هدف روند زمانی وضعیت مراجعین حضوری و تلفنی مراکز مشاوره سازمان بهزیستی از نظر ابتلایی به اختلالات روانی و مشکلات روانی-اجتماعی انجام شده است.

مواد و روش‌ها

این مطالعه از نوع مقطعی-تحلیلی است که با هدف روند وضعیت اختلالات و مشکلات روانی اجتماعی مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره سازمان

بهزیستی در کل کشور انجام شده است. کلیه مراجعه کنندگان به مراکز خدمات مشاوره ای سازمان بهزیستی در کشور طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۸ که اطلاعات آن‌ها در مراکز خدمات مشاوره ای موجود بود جامعه آماری مورد مطالعه را تشکیل می‌دادند. این اطلاعات از طریق مصاحبه و درج در پرسش نامه مشخصات روان شناختی مراجع،⁽⁷⁾ به دست آمد.

با توجه به این که هدف اصلی این مقاله، برآورده شیوع انواع اختلالات و مشکلات روانی و اجتماعی مراجعه کنندگان به مراکز خدمات مشاوره ای بهزیستی کشور می‌باشد حجم نمونه با اطمینان ۹۵ درصد برابر ۲۱۳۷۵ پرونده به دست آمد. انتخاب نمونه‌ها به صورت نمونه گیری دو مرحله‌ای انتخاب گردید. در مرحله اول حجم نمونه با روش نمونه گیری طبقه بنده متناسب در هر ۳۰ استان مشخص گردید و در مرحله دوم از هر استان، نمونه لازم به شیوه نمونه گیری منظم انتخاب گردیدند.

یافته‌های پژوهش

امروزه در رویکرد کلی نگر به سلامت، گستره سلامتی بسیار فراتر از بیماری‌های جسمی در نظر گرفته می‌شود و آماده سازی افراد برای مواجهه با مسائل اجتماعی و بحران‌های فردی قبل از ابتلاء به اختلال روانی، ضرورتی انکارناپذیر است که همه کشورها باید در قالب نظام‌های بهداشتی خود به آنان پردازند.⁽¹⁾ اهمیت این امر تا اندازه‌ای است که از سال ۱۹۷۸ مقرر گردید حوزه بهداشت روان در مراقبت‌های بهداشتی اولیه ادغام شود.⁽²⁾ در کشور ما، هر چند متولی اصلی سلامت جامعه، دانشگاه‌های علوم پزشکی کشورند، برخی سازمان‌های بزرگ هم چون سازمان بهزیستی پوشش قابل ملاحظه و نقش فعال و محوری در ارائه خدمات پیشگیرانه و توان بخشی ایفاء می‌نمایند. تقاضای گسترده جامعه به خدمات مشاوره به عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیری، برنامه ریزان این سازمان را به گسترش کمی و کیفی فعالیت‌های مشاوره ای ترغیب نموده است به طوری که این خدمات (مشاوره فردی، گروهی، زناشویی و خانوادگی) در کلیه مراکز استان‌ها و شهرهای عمده کشور در دسترس است.⁽³⁾ فعالیت مراکز مشاوره سازمان بهزیستی که با تاسیس ۳ مرکز در تهران آغاز شده بود در حال حاضر به حدود ۹۰ مرکز مشاوره حضوری دولتی، ۳۳۰ مرکز مشاوره حضوری غیر دولتی و ۷ مرکز مشاوره تلفنی فعال (صدای مشاور) در کشور رسیده است.⁽⁴⁾

رشد روزافزون کمی و کیفی مراکز مشاوره و ارائه خدمات متنوع برای طیف وسیعی از مراجعان، سیاستگزاران این مراکز را به برنامه ریزی دقیق و علمی دعوت می‌کند و ابزار اولیه و ضروری این فرایند، داده‌های توصیفی دقیق و قبل اعتماد در خصوص وضع موجود و اطلاع از روند تغییر نیازها و مطالبات ذینفعان است تا ضمن شناسایی کاستی‌ها در جهت ارتقاء کیفیت و اصلاح برنامه‌ها گام برداشت. بارت معتقد است کیفیت خدمات بهداشت روان اساساً بر

از 21375 پرونده افراد مورد بررسی، درصد به صورت تلفنی از خدمات مشاوره ای، استفاده نموده اند.
 17/5 درصد به صورت حضوری و 82/5

جدول شماره ۱. توزیع فراوانی جنس مراجعین به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی در کل کشور بر اساس سال مراجعته

سال مراجعته	نوع مراجعته	زن	مرد	جمع
81	تعداد درصد	131	39	170
82	تعداد درصد	170	47	217
83	تعداد درصد	507	131	638
84	تعداد درصد	1247	254	1501
85	تعداد درصد	1591	254	1845
86	تعداد درصد	4347	731	5078
87	تعداد درصد	6775	900	7675
88	تعداد درصد	3330	539	3869
جمع	درصد	18098	2895	20993
	درصد	86.2	13.8	%100

13/8 درصد مراجعین مرد و 86/2 درصد زن زنان بالاترین آمار مراجعتان مراکز مشاوره بوده اند. (جدول شماره ۱) در تمامی سال ها مورد مطالعه را تشکیل می دادند.

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی سن مراجعین به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی در کل کشور بر حسب سال مراجعته

سال مراجعته	نوع مراجعته	زیر ۱۰	۱۰ تا ۲۰	۲۰ تا ۳۰	۳۰ تا ۴۰	۴۰ تا ۵۰	۵۰ تا ۶۰	۶۰ تا بالای ۶۰	جمع
81	تعداد درصد	3	81	9	51	43	22	19	16
82	تعداد درصد	4	82	17	71	40	29	25	23
83	تعداد درصد	7	83	81	214	129	56	82	59
84	تعداد درصد	7	84	199	570	263	121	162	156
85	تعداد درصد	14	85	257	728	383	136	149	187
86	تعداد درصد	61	86	490	2130	1176	471	332	436
87	تعداد درصد	38	87	666	3611	2040	821	282	269
88	تعداد درصد	94	88	402	1816	916	335	154	133
جمع	درصد	%1.1	درصد	%10.1	%39.3	%20.7	%7.3	%8.0	%10.1

43/8 درصد از مراجعین را افراد در گروه سنی
30-31 سال تشکیل داده اند.(جدول شماره 2) در
تمامی سال های مورد مطالعه این گروه سنی بیشتریت
مخاطب را داشته اند.

**جدول شماره 3. توزیع فراوانی انواع اختلالات روانی مراجعین مراکز مشاوره سازمان
بهزیستی در کل کشور بر حسب سال مراجعته**

سال مراجعة													نوع اختلالات روانی	
88	87	86	85	84	83	82	81	80	79	78	77	76		
2.1	78	0.6	46	1.6	78	2.5	43	1.5	22	2.4	14	1.6	2	1.5/2
0.5	18	0.4	29	0.5	27	0.7	13	1.4	20	0.5	3	0	0	1.5/2
0.4	13	0.2	12	0.1	6	0.2	4	0.2	3	0.5	3	0	0	0/0
2.9	107	3.2	239	3.7	184	3.5	62	5.4	77	6.7	39	5.5	7	7.3/10
1.5	56	1.5	111	2	100	2	35	2.7	39	3.6	21	3.1	4	2.2/3
0.9	32	0.4	32	0.8	39	0.5	8	0.6	9	0.9	5	0.8	1	0/0
0.5	18	0.5	36	0.2	12	0.1	2	0.3	4	0.3	2	0	0	0/0
0	0	0.0	1	0.0	1	0	0	0.2	3	0	0	0	0	0/0
0.3	10	0.1	5	0.1	4	0.2	4	0.5	7	0.2	1	0	0	0.7/1
0.1	3	0.0	2	0.0	2	0.1	1	0	0	0.2	1	0	0	0/0
0.1	3	0.1	6	0.1	6	0.2	4	0	0	0	0	0	0	0.7/1
0	0	0	0	0	0.1	1	0	0	0	0	0	0	0	0/0
0.0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0/0
0.1	3	0.0	3	0.1	3	0.4	7	0.5	7	0	0	0	0	0/0
0.0	1	0	0	0.0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0/0
0.1	1	0	0	0.0	2	0	0	0.1	1	0	0	0	0	0/0

و 88 بعد از اختلالات خلقی، اختلالات ویژه کودکان و نوجوانان، بالاترین آمار اختلالات روانی مراجعین را به خود اختصاص داده است.

نتایج نشان می دهد که بیشترین نوع اختلال روانی در مراجعین در سال های 81 تا 88 به جز سال های 85 و 88 به ترتیب اختلالات خلقی و اختلالات اضطرابی اضافه شده است.(جدول شماره 3) در سال های 85

جدول شماره 4. توزیع فراوانی انواع مشکلات روانی-اجتماعی مراجعین مراکز مشاوره سازمان بهزیستی در کل کشور بر حسب نوع مراجعته

نوع مشکلات روانی-اجتماعی																								
88	87	86	85	84	83	82	81	مشکلات بین فردی	مشکلات بین افراد هم خانواده و تا هم خانواده	مشکلات تغاهی	مشکلات بین فردی	مشکلات خلقی و اضطرابی	مشکلات منیشی	مشکلات خواب	مشکلات جنسی	مشکلات عادتی	مشکلات شناختی	مشکلات فردی	مشکلات تحصیلی	مشکلات شغلی/اقتصادی	مشکلات چرخه زندگی	مشکلات ازدواج	مشکلات موقعیتها غیر منتظره	
43.3	1579	49.6	3737	45.8	2290	39.5	693	37.9	540	33.3	193	28.9	37	27	37	37	37	37	37	37	37	37	37	37
6.3	228	5.3	402	5.2	262	4.9	86	4.5	64	5.2	30	10.2	13	5.1	7									
1.3	46	1.7	129	1.4	68	2.4	42	2.8	40	3.6	21	3.9	5	2.2	3									
2.5	90	2.6	198	3.4	172	3.4	59	2.9	42	4.5	26	6.2	8	2.2	3									
0.1	4	0.1	5	0.1	5	0.2	3	0.2	3	0	0	0	0	1.5	2									
0.6	22	0.4	33	0.5	23	0.4	7	0.6	8	0.2	1	0	0	0	0									
0.0	1	0.0	1	0.0	2	0.1	2	0.1	2	0	0	0	0	0	0									
0.2	8	0.3	25	0.3	14	0.5	8	0.6	8	1.2	7	1.6	2	0	0									
0.1	4	0.1	11	0.1	7	0.1	1	0.3	4	0.2	1	0	0	0	0									
2.4	87	1.8	137	3.1	157	3.9	68	5.3	76	5.4	31	3.1	4	3.6	5									
0.7	27	0.7	50	0.7	35	0.7	12	0.5	7	1	6	0	0	1.5	2									
0.2	9	0.3	21	0.2	11	0.3	6	0.4	6	0.7	4	0	0	0	0									
4.3	157	3.2	239	3.8	192	4.8	84	4.6	65	5.5	32	6.2	8	4.4	6									
0.4	15	0.3	26	0.3	14	0.9	15	0.7	10	0.7	4	0.8	1	0.7	1									

مشکلات فرهنگی و معنوی	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
سایر مشکلات موقعیتی	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

فردی در طبقه مشکلات بین فردی و مشکلات ازدواج، تحصیلی و منشی در طبقه مشکلات فردی می باشد.
(جدول شماره 4)

نیازهای مراجعان با توجه به تغییرات اجتماعی و اولویت های موجود و وقایع خاص هر دوره در نوسان است،(3). برای نمونه، مهرابی و همکاران گزارش کردند که طی سال های اخیر سیاست کلان بهداشت روان در کشور بر درمان سرپایی و کاهش بستری کردن تاکید داشته است،(10)، و این امر به نوبه خود بر نرخ مراجعین به مراکز مشاوره سازمان بهزیستی افزوده است. محدودیت منابع مالی و انسانی در حوزه بهداشت روان،(11)، نیز ضرورت بهره گیری هر چه بیشتر از امکانات موجود را برجسته تر می سازد. در این شرایط و با توجه به گستردگی و تنوع خدمت پائین به این خدمات، مسئولیت سیاستگذاران و برنامه ریزان بهداشتی کشور در رابطه با تدوین برنامه های اجرایی بهداشت روان بیش از پیش نمایان می شود.

به طور کلی یافته های مطالعه حاضر مovid اولویت دهی و ساماندهی خدمات تخصصی به اختلالات خلقی و اضطرابی و مشکلات بین فردی است که بیشترین نرخ شیوع و مراجعات حضوری و تلفنی مراکز مشاوره سازمان بهزیستی را به خود اختصاص می دهدند.

سپاسگزاری

نگارندگان مقاله بر خود لازم می دانند که از کلیه کارشناسان و همکاران مستقر در ادارات کل استانی سازمان بهزیستی که در مرحله عملیات میدانی مشارکت داشته اند تشکر و قدردانی نمایند.

بیشترین نوع مشکلات روانی- اجتماعی در بین سال های 81 تا 88، مربوط به مشکلات بین فردی بوده است و بیشترین نوع اختلال مشکلات روانی- اجتماعی بین فردی در این سال ها، برای مراجعین مربوط به بین افراد هم خانواده و نا هم خانواده بوده است که این میزان بیشترین نوع مشکلات بوده است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که بیشترین نوع اختلال روانی در مراجعین در سال های 81 تا 88 به جز سال های 85 و 88 به ترتیب اختلالات خلقی و اختلالات اضطراب بوده است. در سال های 85 و 88 بعد از اختلالات خلقی، اختلالات ویژه کودکان و نوجوانان، بالاترین آمار اختلالات روانی مراجعین را به خود اختصاص داده است.

در مطالعه محمدی و همکاران،(8)، اختلالات اضطرابی با 8/3 و اختلالات خلقی با 4/3 به ترتیب بیشترین نرخ شیوع را در نمونه مورد مطالعه برخوردار بودند. از سوی دیگر و پژوهش نور بالا و همکاران،(9)، اختلالات افسردگی(21 درصد) و اضطراب(20/8 درصد) از جمله شایع ترین اختلالات روانی محسوب می شدند.

در این مطالعه بیشترین نوع مشکلات روانی- اجتماعی در بین سال های 81 تا 88، مربوط به مشکلات بین فردی بوده است و بیشترین نوع اختلال مشکلات روانی- اجتماعی بین فردی در این سال ها، برای مراجعین مربوط به بین افراد هم خانواده و نا هم خانواده بوده است که این میزان بیشترین نوع مشکلات بوده است. پنج تا از مهم ترین مشکلات روانی- اجتماعی در سال های 81 تا 88، مشکلات بین افراد خانواده و ناهم خانواده و تظاهرات مشکلات بین

References

- 1-WHO. The introduction of mental health component into primary health care. Geneva: World Health Organization; 1990.
- 2-Kessler RC, Demler O, Frank RG, Olfson M, Pincus HA, Walters EE, et al. Prevalence and treatment of mental disorders, 1990 to 2003. *N Engl J Med* 2005;352: 2515-23.
- 3-Qazaryan M. [Satisfaction of the clients referred to counseling center of social Welfare Organization]. New Research Consulting 2000;2:67-88.(Persian)
- 4-Web Site of Social Welfare Organization, the Office of Counseling and Psychological Services 2010; available from: URL: <http://www.behzisti.ir>
- 5-Barrett C, Myrick F. Satisfaction in preceptorship and its effect on the clinical performance of preceptee. *J Adv Nurs* 1998;27:364-71.
- 6-Beaudin CL, Beaty J. Strategies on innovations for successful quality improvement in behavioral health. *J Nurs Care Qual* 2004;19:197-206.
- 7-Sartorius N, Ustün TB, Costa e Silva JA, Goldberg D, Lecrubier Y, Ormel J, et al. An international study of psychological problems in primary care. Preliminary report from the World Health Organization Collaborative Project on 'Psychological Problems in General Health Care'. *Arch Gen Psychiatry* 1993; 50:819-24.
- 8-Mohammadi MR, Davidian H, Noorbala AA, Malekafzali H, Naghavi HR, Pouret-emad HR, et al. An epidemiological survey of psychiatric disorders in Iran. *Clin Pract Epidemiol Ment Health* 2005;1:16.
- 9-Noorbala, AA, Bagheri Yazdi SA, Yasamy MT, Mohammad K. Mental health survey of adult population in Iran. *Br J Psychiatry* 2004; 184:70-3.
- 10-Mehrabi F, Bayanzadeh SA, Atef-Valid M K, Bolhari J, Shahmohammadi D, Vaezi SA. Mental health in Iran. In I. Al - Issa (Ed). Al-Junum: Mental Illness in the Islamic word 2000; pp.139-161. Madison, C.T: International University Press, Inc.
- 11-Ghobari B, Bolhari J. The current state of Medical Psychology in Iran. *J Clin Psychol Med Set* 2001;8:39-43.

Frequency distribution trend of psychological disorders and psycho-social problems in referred client to counseling centers of Social Welfare Organization during 1381-1388

Baghestani AR^{1}, Zayeri F², Amini Y³, Nasrollahi A⁴*

(Received: 26 Oct. 2012 Accepted: 28 Jan. 2013)

Abstract

Introduction: Providing convenient social services based on population needs is one of the important strategies of psychological promotion and prevention of psycho-social disorders since the families are involved with a wide range of economic, psycho, social, educational and occupational problems. Availability of psychological consulting services in these contexts is of great importance. The main aims of the present study were determining demographic characteristics trend and assessing the status of psychological disorders and psycho-social problems in the referred clients to counseling centers of Social Welfare Organization during the years 1381 to 1388.

Materials & Methods: This study was an analytical cross sectional research. The data was based on available information in the files of referred subjects to the counseling centers of Social Welfare Organization during 1381 to 1388 which gathered via interviewing and filling a psychological questionnaire. In general, 21375 subjects

were collected using a systematic sampling technique.

Findings: Our findings revealed that main clients of these counseling centers during 1381 to 1388 were female, married, 21-30 years age groups. Among psychological problems, the mood disorders and anxiety as well as disorders in children were more prevalent. Among the psycho-social problems, the interpersonal problem had the highest proportion in the referrals to these centers.

Discussion & Conclusion: Regarding the high prevalence of mood disorders, anxiety and interpersonal problems in the referrals to the counseling centers of Social Welfare Organization, it is necessary to dedicate the professional services to identify and treatment of these disorders.

Keywords: psycho-social disorders, time trend, counseling centers of social welfare organization

1. Dept of Biostatistics, Faculty of Paramedical Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2. Proteomics Research Center, Faculty of Paramedical Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

3. Department Of Anesthesiology ,Loghman Hospital,Shahid Beheshti University Of Medical Sciences,Tehran,Iran

4- Department Of Social Medicine,Faculty Of Medicine,Ilam University Of Medical Sciences,Ilam ,Iran

